

Wacław Iwanowski (1880-1943)

Wacław Iwanowski urodził się 25 maja (7 czerwca) 1880 r. w rodzinnym majątku Lebiodka na Białorusi. W 1899 r. ukończył gimnazjum w Warszawie i rozpoczął studia na Wydziale Chemii Instytutu Technologicznego w Petersburgu. W czasie pobytu w Petersburgu włączył się do działalności politycznej. Na bazie studenckiego białoruskiego koła założył w 1902 r. Białoruską Partię Rewolucyjną, która miała wytyczać zadania białoruskiego narodowego odrodzenia. W 1903 r. rozpoczął legalną i nielegalną działalność wydawniczą. Latem 1904 r. ukończył studia. W tym okresie podjął się opracowania białoruskiego elementarza. W 1905 r. został asystentem w Zakładzie Technologii Produktów Spożywczych w petersburskim Instytucie. Po studiach uzupełniających na Politechnice w Monachium otrzymał w 1909 r. doktorat na podstawie rozprawy poświęconej rezultatom doświadczeń uprawy buraka cukrowego w guberni wileńskiej. W latach 1909-1913 pracował w Instytucie Technologicznym w Petersburgu, wykładał fermentologię na Wyższych Żeńskich Kursach Politechnicznych oraz był konsultantem do spraw przerobu owoców i warzyw przy petersburskim Ministerstwie Rolnictwa. Nakładem tego Ministerstwa wydał swoją pierwszą książkę Rezultaty ispytania plodowych i owośnych sułok. W 1913 r. wyjechał do Wilna, objął tam kierownictwo działu przemysłowo-handlowego Wileńskiego Towarzystwa Rolniczego i został prezesem Białoruskiego Towarzystwa Wydawniczego. Uznawany był za pioniera białoruskiego ruchu wydawniczego, który przypomniał czytelnikom XIX-wieczną literaturę białoruską, wydawał przekłady literatury polskiej, rosyjskiej i ukraińskiej na język białoruski oraz podręczniki, utwory sceniczne i broszury fachowe. W 1918 r. przyjechał do Mińska, zajął się tu organizacją Instytutu Pedagogicznego, włączył się w działalność Białoruskiej Partii Socjaldemokratycznej oraz powrócił do działalności wydawniczej.

Na początku 1922 r. został powołany na Katedrę Technologii Fermentacji i Produktów Spożywczych w Politechnice Warszawskiej, którą formalnie objął pod koniec roku jako profesor kontraktowy. 4 lipca 1924 r. został mianowany i otrzymał tytuł profesora nadzwyczajnego, a 1 września 1925 r. tytuł profesora zwyczajnego. W latach 1930/31-1932/33 był dziekanem Wydziału Chemicznego PW, a w latach 1935/1936-1936/1937 kierownikiem uczelnianego Studium Wojskowego. Wykładał również chemię na Wydziale Mechanicznym PW.

Badania prowadzone przez prof. W. Iwanowskiego i jego współpracowników obejmowały przetwórstwo owoców i warzyw, piekarnictwo i mleczarstwo, produkcję i zastosowanie spirytusowych mieszanek napędowych, impregnację drewna oraz oczyszczanie i wykorzystanie fabrycznych ścieków pocelulozowych. Wyniki badań publikował w polskich fachowych czasopismach. Wdrażanie wyników badań naukowych w praktycznej działalności przemysłowej wywoływało często krytykę ze strony zwolenników wiedzy teoretycznej. Profesor Iwanowski jest również autorem 7 patentów - na niektóre metody otrzymał patenty zagraniczne. Jako ekspert w dziedzinie technologii reprezentował Polskę na konferencji poświęconej standaryzacji analiz spożywczych w Paryżu (1929), kongresie techniki mleczarskiej w Kopenhadze (1931) i kongresie chemicznym w Budapeszcie (1939).

Profesor Iwanowski pełnił też rolę sekretarza komisji technologicznej, przewodniczącego i kierownika sekcji finansowej komitetu budowlanego oraz kierował pracami projektowymi budowy nowych laboratoriów w gmachu Technologii Chemicznej.

W czasie pracy w Politechnice Warszawskiej angażował się w działania 2 organizacji studenckich : Koła Wilnian i Koła Ziemi Nowogródzkiej. Białoruska postawa narodowościowa, zaangażowanie w działalność polityczną obciąża ocenę pracy Profesora w Politechnice Warszawskiej.

Na początku września 1939 r. prof. W. Iwanowski opuścił Warszawę. Wyjechał najpierw do Wilna, a potem do Mińska. W 1940 r. objął Katedrę Technologii Chemicznej na Uniwersytecie Wileńskim, a w następnym roku zaczął pełnić obowiązki burmistrza Mińska. Podjął konspiracyjną działalność polityczną, której celem było stworzenie niezależnego państwa białoruskiego. Pełnił funkcję przewodniczącego reaktywowanego Białoruskiego Komitetu Narodowego, reprezentującego interesy ludności białoruskiej przed władzami niemieckimi. Nie przyjął propozycji współpracy z wywiadem ZWZ, ponieważ zdawał sobie sprawę z tego, że propozycja współpracy złożona przez Tomasza Zana nie jest stanowiskiem polskiego rządu w Londynie. Wiedział też, że nie będzie uznawany jako partner Polski w walce o państwowość białoruską. W 1942 r. do Mińska przybyła Grażyna Lipińska, którą prof. Iwanowski zatrudnił w zarządzie miejskim, dzięki czemu mogła dość swobodnie poruszać się w terenie, co było bardzo ważne dla prowadzonej przez nią akowskiej działalności wywiadowczej. Zaangażowanie w sprawy polityczne przysporzyło prof. W. Iwanowskiemu sprzymierzeńców i wrogów. Profesor zmarł 7 grudnia 1943 r. w Mińsku na skutek ran odniesionych w zamachu.

Po wojnie Wacław Iwanowski został pozbawiony tytułu profesorskiego z powodu posądzenia o kolaborację z Niemcami podczas wojny. Staraniem Senatu PW na przełomie lat osiemdziesiątych i dziewięćdziesiątych przywrócono mu należną cześć.

Oprac. Agnieszka Celej

Bibliografia

- Lipińska G. : Jeśli zapomnę o nich... Warszawa 2005.
Kabzińska K. : Chemiccy polscy w latach 1939-1945. Walka o Polskę. Przemysł Chemiczny, 1995, T. 74, nr 5, s. 187-189.
Politechnika Warszawska 1915-1925. Księga Pamiątkowa wydana pod red. prof. L. Staniewicza, Warszawa 1925.
Sielecka K. : Wacław Iwanowski (1880-1943). Sylwetki Profesorów PW.
Turonek J. : Wacław Iwanowski i odrodzenie Białorusi, Warszawa 1992.